

FACIE SPODNÍHO A STŘEDNÍHO EOCÉNU RAČANSKÉ JEDNOTKY MAGURSKÉHO FLYŠE A KORELACE S JEJICH EKVIVALENTY V RHENODANUBSKÉM FLYŠI

FACIES OF THE LOWER AND MIDDLE EOCENE OF THE RAČA UNIT OF THE MAGURA FLYSCH AND CORRELATION WITH THEIR EQUIVALENTS IN THE RHENODANUBIAN FLYSCH

Mojmír Eliáš¹- Zdeněk Stráník²

West Carpathians, East Alps, Magura flysch, Rača unit, Flysch of Vienna Forest, Greifenstein nappe, Luháčovice formation, Greifenstein formation, Lower Eocene, Middle Eocene, Correlation, Paleogeography

Magurský flyš v Západních Karpatech je pokračováním rhenodanubského flyše Východních Alp. Přímou návazností ztěžuje vídeňská pánev na jižní Moravě a v Dolním Rakousku na těchto geologických celcích. Litologicky a chronostratigraficky je možno korelovat jednotku račanskou s greifensteinským příkrovem a bělokarpatskou jednotku s laabským příkrovem Vídeňského lesa (Eliáš - Schnabel - Stráník 1990).

Paralelizace mezi račanskou jednotkou a greifensteinským příkrovem je založena na litologické příbuznosti pískovců greifensteinského a luháčovického typu a pestrých vrstev na hranici paleocén-eocén. Tyto litofacie byly studovány jednak na odkryvech magurského flyše a greifensteinského příkrovu, jednak ve vrtech, které je zachytily na hodonínsko-gbelinské hrázi v podloží miocénu vídeňské pány (Stráník - Eliáš 1957, Eliáš 1981) až po linii nesvačilského příkopu. Detailní charakteristiky těchto hornin s lithostratigrafickou interpretací podal Pesl (1960). Rozšíření greifensteinského souvrství, pestrých paleocenných vrstev a spodněmiocenných greifensteinských pískovců lze téměř plynule sledovat až po tektonickou liniu nesvačilského příkopu, která se významně uplatňuje ve stavbě podkladu neogenní výplně vídeňské pánve. Od této linie dále k S pískovce nepokračují. Převážně pelitické pestré vrstvy spodního až středního eocénu (belovežské souvrství) a nadložní pískovcový litosom (luháčovické souvrství) jsou tam vyvinuty ve stratigraficky vyšší úrovni. Směrem k V se mocnost pískovců snižuje a luháčovické souvrství vykliňuje. V povrchových výchozech je lze téměř souvisle sledovat v Chřibech, ve Vizovických vrších a Javorníkách. V typické podobě je známe z výchozů u Bohuslavic u Kyjova, ze širšího okolí Ježova, Stříbrnic a jinde při JV. okraji Chřibů a zejména pak ve Vizovických vrších v širším okolí Luháčovic a Vizovic (v antiklinálních pásmech Čertových kamenů a luháčovicko-lačnovském). Při revizních pracích v letech 1992–1993, které jsme prováděli společně s dr. W. Schnabelem z GBA Wien, jsme ověřovali vztahy mezi luháčovickým souvrstvím (pískovcem) a greifensteinským souvrstvím (pískovcem) a vztahy k jejich chronostratigrafickým ekvivalentům v račanské jednotce. V této zprávě podáváme výsledky získané studiem v oblasti Chřibů a Hostýnských vrchů.

Luháčovické souvrství, zejména ve své spodnější části, je charakterizováno naprostou převahou drobně slepencovými až jemně zrnitými křemennými a drobovými pískovci, vystupujícími v sekvenčních dosahujících decimetrové až několikametrové mocnosti. Tyto sekvence se vyznačují jednoduchým nebo vícenásobným pozitivním gradačním zvrstvením nebo homogenním, případně negativním gradačním zvrstvením (turbidity, fluxoturbidity, písotoky, toky zrn aj.). Pro turbidity je charakteristický sled intervalů Ta-b, e (sensu Bouma 1962). Velmi častá je rovněž amalgamace vrstev. Ve vyšších polohách luháčovického souvrství se zvyšuje podíl pelitické složky a vrstvy nabývají charakter více distálních turbiditů (sekvence s intervaly Ta-e).

Pro luháčovické souvrství je příznačné hojně zastoupení křemenných a drobových pískovců s relativně vysokým podílem křemenců (až 70–90 % hmotnostních), nízké obsahy živců, především ortoklasu a mikroklinu (1–5 %), střední až nízké obsahy jílové substance (10–30 %), spolu s akcesorickým zastoupením dalších složek (muskovit, biotit, glaukonit, rudní a další minerály). Asociace těžkých minerálů se vyznačuje převahou zirkonu nad granátem, turmalinem a dalšími složkami (Krystek 1965, Pesl - Krystek 1966). Typická je nízká vápnitost. Těmito svými vlastnostmi se pískovce luháčovického souvrství blíží pískovcům greifensteinského souvrství a na druhé straně se dosti výrazně odlišují od pískovců soláňského souvrství (Eliáš 1961, 1963).

Luháčovické souvrství je vyvinuto ve střední části račanské jednotky. Na Z je lemováno souvislou oblastí belovežského souvrství (ve spodním eocénu pestrými, převážně pelitickými vrstvami, ve spodní části středního eocénu belovežskými vrstvami s. s.). Na V od oblasti budované luháčovickým souvrstvím jsou spodní cocén a spodní část středního eocénu vyvinuty v převážně pestrém pelitickém flyšovém vývoji. Tyto vrstvy jsou útržkovitě odkryty v antiklinálních pásmech Hlubočku, Kladenky a Medvedí. Pestré vrstvy (belovežské souvrství) v podloží luháčovického souvrství jsou nedokonale odkryty. Doloženy jsou vrtem Březůvka-1 (Menčík - Pesl 1966). Do nadloží přechází luháčovické souvrství do vrstev újezdkých zlínského souvrství.

Podle směru přínosu (převážně od Z až JZ – Eliáš 1963, Pesl - Krystek 1965) a podle tvaru (rozšíření) vrstevního tělesa představuje luháčovické souvrství jazyk turbiditů, ev. fluxoturbiditů, rozšířených ve střední části račanské jednotky. Tato oblast v době sedimentace byla pravděpodobně přehloubená a intenzivněji klesající než okolní části magurské pány. V této oblasti se hromadil materiál, který byl podle našich předpokladů přinášen od JZ. Jeho

zdrojem byla elevační oblast (slezská kordiléra), která se po tektonických rekonstrukcích promítá jv. od oblasti nynější vídeňské pánve nebo Vídeňského lesa.

Literatura

- Bouma, A. H. (1992): Sedimentology of some Flysch Deposits. – Elsevier, 168 p. Amsterdam.
- Eliáš, M. (1961): Comment on petrographic characteristic of the Innercarpathian Flysch in relations to some important source areas. – Geol. Práce, 60, 233–243. Bratislava.
- (1963): Způsob sedimentace soláňských vrstev v západní části magurského flyše v ČSSR. – Věst. Ústř. Úst. geol., 37, 4, 253–260. Praha.
- (1981): Příspěvek k problematice faciální a paleogeografické analýzy magurského flyše. – IV. slov. geol. konfer. 3, 84–90. Bratislava.
- Eliáš, M. - Schnabel, W. - Stránsk, Z. (1990): Comparison of the flysch zone of the Eastern Alps and the Western Carpathians based on recent Observations. In: Minaříková, D. - Lobitzer, H. (eds.) 1990: Thirty years of geological cooperations between Austria and Czechoslovakia, 37–48. Praha.
- Krystek, I. (1965): Výzkum sedimentů západní části magurského flyše a otázky jejich geneze. – Folia přírodověd. Fak. Univ. J. E. Purkyně, 6, 9, 1–46. Brno.
- Menčík, E. - Pesl, V. (1966): Geologické výsledky vrtu Březůvky-1 severovýchodně od Luhačovic. – Zpr. geol. Výzk. v Roce 1964, 1, 297–298. Praha.
- Pesl, V. (1960): Makrolitologické popisy vrtných jader z flyše z oblasti Týnce. – MS Čes. geol. úst. Praha.
- Pesl, V. - Krystek, I. (1966): Ergebnisse der Facialenanalyse und sedimentologischen Studien im Paläogen des westlichen Teils der Magura-Flysch-Gruppe. – Geologická konference, 3, 84–90. Bratislava.
- Roth, Z. et al. (1962): Vysvětlivky k přehledné geologické mapě ČSSR 1:200 000 M-33-XXIV, Olomouc. – Ústř. úst. geol. Praha.
- Stránsk, Z. - Eliáš, M. (1957): Předběžná zpráva o podloží neogénu vnitrokarpatské pánve vídeňské. – Zpr. geol. Výzk. v Roce 1956, 166–168. Praha.

¹Český geologický ústav, Klárov 3, 118 21 Praha 1

²Český geologický ústav, Leitnerova 22, 602 Brno

POKRAČOVÁNÍ NERATOVICKÉHO KOMPLEXU DO ÚZEMÍ PRAHY

CONTINUATION OF THE NERATOVICE COMPLEX INTO THE PRAGUE AREA

(12-24 Praha)

Ferry Fediuk

Central Bohemia, Proterozoic, Gabbro, Granite

Dosavadní znalosti o neratovickém komplexu

Po Woldřichově popisu zdejších vyvřelin v r. 1917 a pracích následné řady autorů, zvláště Ciniburka a Röhlicha, tento komplex nově charakterizují Kadounová (1989) a Zoubek (1990). Těleso o ploše asi 8 km² leží mezi Kojeticemi, Horňátky, Byškovicemi a Libkovicemi a tvoří podstatnou část skalního podkladu Neratovic. Tkví ve svrchnoproterozoických sedimentech a vulkanitech zbraslavsko-kralupské skupiny. Je složeno převážně z dioritů, místy též gaber i granitoidů. Výklad vzniku a vývoje odlišně podali Fediuk et al. (1966) a Jakeš - Zoubek (1985). Ze všech dosavadních poznatků však plyne společný závěr, že přes značnou látkovou pestrost a složitost jde o svébytnou, v mapě dobře vydělitelnou jednotku, dodávající geologickému obrazu severního předpolí Prahy specifický ráz. Dokládají to i nejnovější geologické mapy území měřítka 1 : 25 000 list 12-224 Neratovice a 1 : 50 000 list 12-22 Mělník.

Skryté pokračování neratovického komplexu

K severovýchodu se komplex noří pod křídové a permokarbonické sedimenty. Pod povrchově pokračuje i uvnitř proterozoika směrem k JJZ. Vrtné důkazy pro to zde sice chybějí, nicméně je však takové slepé pokračování naznačeno kontaktně metamorfni obrubou. Ta z bezprostředního sousedství vycházové části komplexu vybíhá jjz. směrem daleko od povrchové kontaktní linie. Situace je však bohužel zkomplikována skutečností, že se v tomto